

2016-02-29

Till

Näringsdepartementet,

103 33 Stockholm

Yttrande från ARBETSGRUPPEN RÄDDA DJURGÅRDEN - STOPPA ÖSTERLEDEN (RDSÖ) över REMISS INRIKNINGSUNDERLAG 2018-2029; N2015/4305/TIF

"Vår tids ödesfråga är klimatet." För några år sedan kunde detta uppfattas som ett kontroversiellt uttalande; idag är det snarast en truism. På Trafikverket (TRV) kan man givetvis inte vara okunnig om sakernas tillstånd. Trots detta har man valt att försöka hemlighålla den aktuella rapporten; först flera veckor efter det att ett antal miljöföreningar gemensamt begärt ut materialet har TRV - uppenbarligen ytterst motvilligt och i sista stund - valt att tillmötesgå medborgarnas synnerligen berättigade krav. Detta är inget mindre än en skandal, i o f s helt i linje med TRV:s vanliga beteende, men icke desto mindre ousäktligt. Vi förväntar oss ett ordentligt klarläggande: vem eller vilka är skyldiga till mörklägningen? Har TRV agerat på egen hand, eller i samförstånd med departementet?

Rapporten kom till allmänhetens kännedom den 24 februari; remisstiden går ut idag, den 29 feb. Detta är helt oacceptabelt; det har inte funnits några möjligheter att göra en grundlig genomgång på denna korta tid. ***Vi kräver därför att remisstiden förlängs rejält, lämpligen till den 1 juni.***

Även om tidsbristen således förhindrat mer ingående betraktelser, vill vi redan nu - i avvaktan på förlängd tid - ge några kommentarer:

Rapportens grundtema ligger i linje med vad miljörelsen framfört under många år: utsläppen av fossil koldioxid måste minskas mycket kraftigt; globalt krävs en minskning i storleksordningen 90 procent till år 2050. Sverige - med utsläpp på c:a 12 ton per capita om allt inkluderas - måste föregå med gott exempel och satsa på en minskning med nästan 100 %. För Sveriges del finns fyra stora utsläppskällor: Transporter, mat, boende och importvaror. (Hur statliga Vattenfalls utsläpp av omkring 65 miljoner ton skall hanteras är en intressant men separat fråga.) Transporterna svarar för ungefär en tredjedel av de inhemska utsläppen; om även utrikes flyg och sjöfart inkluderas blir siffran betydligt högre (och snabbt växande). Situationen är uppenbart ohållbar.

Rapporten sammanfattar den utmaning Trafikverket står inför:

"Transportsektorn och hela samhället står inför en stor utmaning när det gäller att minska energianvändningen och klimatpåverkan. Inrikes transporter står för cirka en tredjedel av Sveriges utsläpp av växthusgaser. Av dessa utsläpp kommer cirka 95 procent från vägtrafiken. Enligt det transportpolitiska målet ska transportsektorn bidra till uppfyllelse av det nationella målet om begränsad klimatpåverkan. Till 2030 bör Sverige också ha en fossiloberoende fordonsflotta. Till 2050 har regering och riksdag beslutat att Sverige inte ska ha några nettoutsläpp av klimatgaser. Det innebär att även transportsektorn till 2050 behöver minska utsläppen till nära noll."

Dessvärre har Verket hittills valt att blunda för och förneka fakta. Till slut tycks dock verkligheten blivit omöjlig att hålla på avstånd:

"En förändrad utveckling av samhälle och transportsystem kommer leda till ökade behov av investeringar under en övergångsperiod. Det kommer sannolikt också handla om att omvärdera allt som finns i befintlig nationell plan (med byggstart 2019 och senare) och prioritera om."

Vi har många gånger framhållit ungefär samma sak, exempelvis i inledningen till Djurgården-Lilla Värtans Miljöskyddsförenings yttrande 2013-04-23 till regeringen över **Färdplan 2050**:

Framtiden kommer aldrig mer att bli vad den varit. Ju snabbare vi frigör oss från föreställningen att vi kan fortsätta som hittills, om vi bara ser till att ersätta fossil energi med förnybar energi, desto raskare kan vi slå in på en ny, förhoppningsvis hållbar, väg. *Business-As-Usual* är en återvändsgränd, även om kol, olja, gas och uran byts mot sol, vind och vatten (plus geotermisk energi). Skälen kan sammanfattas kort: klimatstörningar *och* energibrist. Även om CO₂ eller t.o.m. CO₂e inte vore en ödesfråga, finns det inga som helst möjligheter att under längre tid fortsätta som hittills. En konsumtionsökning på två procent om året svarar mot en konsumtionsfördubbling på 35 år, ett fyrfaldigande på 70 år, ett åttafaldigande på drygt 100 år o.s.v. Sådan är den exponentiella tillväxtens natur (först illustrerad i myten om schackbrädets upphovsman). (Under perioden 2009 – 2010 ökade koldioxidutsläppen med hela *5,9 procent per år – en fördubbling på 12 år!*) Inte bara fossila bränslen (och uran) utgör ändliga resurser (i fallen kol och olja av allt lägre kvalitet och med sjunkande EROEI), detsamma gäller de mineral som krävs för att upprätthålla vår nuvarande livsstil.

Men givetvis kan vi inte bortse från klimatutsläppen. Därför måste de fossila bränslena avvecklas i mycket snabb takt. Att i stor skala fasa in nya fossila bränslen i systemet är fullständigt oacceptabelt. Detta gäller såväl s.k. okonventionell olja (*tight oil*, ä.k.s. skifferolja, tjärsand, tung-olja, djuphavsolja och olja från Arktis) som fossilgas utvunnen medelst *fracking*, och – framför allt – metanhydrat (*clathrate*). I synnerhet den sistnämnda resursen – vilken finns i enorma mängder på havsbotten – måste förbli orörd; eljest torde vi stå inför en oundviklig katastrof.

Mycket kan göras då det gäller teknisk utveckling, men naturen sätter obönhörliga gränser för vilken effektivisering som är möjlig. De förnybara energislagens stora nackdel, jämfört med den skatt naturen samlat i ett par hundra miljoner år, och vilken vi tanklöst förlösar i allt snabbare takt, är deras låga energitäthet. Att ersätta dagens globala fossilförbrukning (omkring 87 procent av energitillförseln) med förnybar energi skulle kräva enorma arealer. Inte heller Sverige, med dess stora yta, förhållandevis lilla befolkning och väldiga skogar torde kunna ersätta dagens energimix (med bortåt 40 % fossilt och 15 % kärnkraft) med ”grön energi” utan betydande livsstilsändringar.

Våra studier, bedrivna under många år, har övertygat oss om att vi i framtiden måste resa långt mindre och mer effektivt, att köttkonsumtionen (vilken skenat under lång tid) måste reduceras högst avsevärt, att ”urban sprawl” (illustrerad av sådant som kommande bebyggelse kring den planerade ”Förbifarten”) måste undvikas och bebyggelsen i stället måste koncentreras mer och göras långt mer energieffektiv. Allt detta måste genomföras medan vi fortfarande har det handlingsutrymme som ges av dagens fortfarande stora (och synnerligen billiga) energitillgångar.

Vi är mycket oroad över den, enligt vårt förmenande, lättsinniga attityd som intas av flera ledande aktörer. Exempelvis sätter IVA och KVA stort hopp till CCS-teknik och fortsatt kärnkrafts-användning. I likhet med WWF tror man i dessa organisationer även att skogen skall kunna leverera långt mer energi och material än idag. Vår bedömning är, att denna optimism är obefogad. Troligen blir den allra största utmaningen att övergå från ett ekonomiskt system baserat på evig tillväxt, till ett system i jämvikt. Den mentala omställning detta kommer att kräva är svår att föreställa sig; ändå är en dylik övergång absolut nödvändig. IVA är här inne på rätt spår:

Förutsättningen för att lyckas med en nollvision är ett nytt sätt att tänka och agera i hela samhället. Att hushålla med resurser och eliminera växthusgasutsläpp måste bli en självklarhet. En systematisk information måste ske där allt från dagliga konsumentval till större investeringar görs med full kunskap om vilka utsläpp varje beslut medför.

Vi avslutar denna inledning med några citat. Det första kommer från Tom Murphy, professor i fysik vid UCSD (se hans blogg **Do The Math**):

When I first approached the subject of energy in our society, I expected to develop a picture in my mind of our grandiose future, full of alternative energy sources like solar, wind, nuclear, biofuels, geothermal, tidal, etc. What I got instead was something like this matrix: full of inadequacies, difficulties, and show-stoppers. **Our success at managing the transition away from fossil fuels while maintaining our current standard of living is far from guaranteed. If such success is our goal, we should realize the scale of the challenge and buckle down now while we still have the resources to develop a costly new infrastructure.** Otherwise we get behind the curve, possibly facing unfamiliar chaos, loss of economic confidence, resource wars, and the unforgiving Energy Trap.

The other controlled option is to deliberately adjust our lives to require fewer resources, preferably abandoning the growth paradigm at the same time. Can we manage a calm, orderly exit from the building? In either case, the first step is to agree that the building is in trouble. Techno-optimism keeps us from even agreeing on that.

Dennis Meadows, en av författarna till **Limits to Growth** (1972), kommenterar bokens scenarier:

Scenario 9 (the one everyone seems to forget) assumes pollution control technology, increasing efficiency of resource utilisation, increased agricultural yields, stable population (growth easing down to replacement rate) and stable industrial output per capita. **This scenario ends with all indicators stable and above present levels at the end of the century.**

Vår anm: Detta är det enda av bokens tio scenarier som slutar lyckligt år 2100 – men det borde helst börjat implementeras för flera decennier sedan.

I **Der Spiegel** 7 december 2012 säger Meadows:

The problem that faces our societies is that we have developed industries and policies that were appropriate at a certain moment, but now start to reduce human welfare, like for example the oil and car industry. Their political and financial power is so great and they can prevent change. It is my expectation that they will succeed. This means that we are going to evolve through crisis, not through proactive change.

I en annan intervju (också 2012) säger han om arbetet med **Limits to Growth**:

*We began to experiment with a variety of different changes to see what could avert decline. We started with technological changes that increased agricultural productivity, reduced pollution, increased the available supply of natural resources and so forth. What we found was that **technological changes alone don't avert the collapse. It requires cultural and social changes as well. You need to stabilize the population, and you need to shift consumption preferences away from material goods to the nonmaterial part** — love, freedom, friendship, self-understanding and things like that.*

Det ovanstående sammanfattar vår inställning: Trafikverkets rapport utgör ett steg i rätt riktning, men den är alldeles för glättad. Det handlar inte om att näst intill friktionsfritt övergå till ett samhälle där det mesta är sig i stort sett likt och den stora skillnaden är att fossila bränslen ersatts av sol, vind, vatten, biomassa och geotermisk energi. Krismedvetandet är idag dåligt och det är olyckligt om myndigheterna söker invagga medborgarna i en föreställning att allt kommer att ordna sig, nästan utan ansträngning.

Vi avser att inkomma med en grundlig genomgång av TRV:s rapport då remisstiden förlängts. I avvaktan på detta framför vi två, i ljuset av rapportens slutsatser, självklara krav:

All byggnadsverksamhet relaterad till den s.k. Förbifarten måste omedelbart upphöra.

All planering och projektering för "Östlig förbindelse" (tidigare känd som Österleden) måste omedelbart stoppas.

.....

Claes Trygger, tekn dr, ordf RDSÖ
Artillerigatan 78
115 30 STHLM

